

Kommunikation är a och o – inget snack om saken!

Sammanställning av länsstyrelsernas arbete med
regionala landskapsstrategier, med fokus på samråd,
samverkan och erfarenhetsutbyte

- Kommunikation är a och o
– inget snack om saken!

Sammanställning av länsstyrelsernas arbete
med regionala landskapsstrategier, med fokus
på samråd, samverkan och erfarenhetsutbyte

Meddelande	nummer 2015:25
Referens	Linda Hassel, landenheten, Naturavdelningen. Juni, 2015
Kontaktperson	Linda Hassel, Länsstyrelsen i Jönköpings län, 010-2236374, linda.hassel@lansstyrelsen.se
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Fotografier	Framsidesbilden är från en samverkansgrupp i ett LONA-projekt i Värnamo kommun. Med på bilden finns representanter från kommunen, Värnamo Näringsliv AB och Forsheda näringslivsförening som tillsammans ska utveckla Storån till en kanotled och tursitmål. Fotograf Anna Isaksson
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—15/25--SE
Upplaga	50 exemplar.
Tryckt på	Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2015
Miljö och återvinning	Rapporten är tryckt på miljömärkt papper

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	7
2	Uppdraget	8
2.1	Avgränsning	8
3	Sammanställning av den samverkan som skett	9
3.1	Länsstyrelsernas upplevelse av samverkan	9
3.1.1	Aktörer – vem har man samverkat med?	9
3.1.1.1	Samverkan med andra myndigheter	10
3.1.1.2	Samverkan med föreningar och intresseorganisationer	11
3.1.1.3	Samverkan med näringsliv	12
3.1.1.4	Samverkan med läns- och kommunorganisationer	13
3.1.1.5	Samverkan med markägare	14
3.1.1.6	Övrig samverkan	15
3.1.1.7	Kommentarer, aktörer	15
3.1.2	Former för samverkan – hur har samverkan skett?	16
3.1.2.1	Kommentarer, former för samverkan	17
3.1.3	Effekt av samverkan – vad har man samverkat om och vad har det gett för resultat. 18	
3.1.3.1	Kommentarer, effekt av samverkan	19
3.1.4	Positiva erfarenheter	19
3.1.5	Mindre bra erfarenheter och lärdomar för kommande arbete	20
3.2	Externa aktörers syn på samverkansprocessen	20
3.2.1	Snabbenkät till centrala myndigheter, organisationer, kommuner och landsting 20	
3.2.1.1	Resultat, snabbenkät	21
3.2.1.2	Kommentarer, snabbenkät	25
3.2.2	Djupintervju av deltagare i länsstyrelsernas samverkansprocess	25
3.2.2.1	Vad har det samverkats kring?	25
3.2.2.2	Hur har samverkan skett?	25
3.2.2.3	Vad samverkan har lett till?	26
3.2.2.4	Någon fråga som upplevs ha saknats i samverkansprocessen?	26
3.2.2.5	Positivt med samverkan	26
3.2.2.6	Förbättringsmöjligheter	26
3.2.2.7	Förslag på framtida samverkan	26
3.2.2.8	Kommentarer, djupintervju:	27
4	Andra samverkansforum	28
5	Goda exempel	29
5.1	Samverkansplaner för värdefulla kust- och havsområden 2008-2012	29
5.1.1	Exemplet Stora Nassa- Svenska Högarna 2008 och framåt!	31
5.2	Ett gemensamt problem som utgångspunkt för en gemensam lösning (Länsstyrelsen i Gävleborg)	32
5.3	Samverkan som modell för att uppnå ett hållbart nyttjande (Länsstyrelsen i Västerbotten)	34
5.4	Remissen – en aktiv samverkansprocess (Länsstyrelsen i Skåne)	35

5.5	Natur- och kulturvärden som värdegrund för framtidsmöjligheter (Länsstyrelsen i Dalarna)	36
5.6	Värdetraktskartor som underlag för en konstruktiv dialog (Länsstyrelsen i Jönköping)	37
6	Slutsatser	39
7	Källförteckning	41
8	Bilaga 1. Snabbenkät	42

1 Sammanfattning

Länsstyrelsen i Jönköpings län har fått i uppdrag av Naturvårdsverket att utreda den samverkansprocess som skett i arbetet med de regionala landskapsstrategierna. Tanken är att arbetet ska användas som underlag för kommande handlingsplaner för grön infrastruktur.

Sammantaget blir man imponerad över de ansatser som gjorts på länen för att öka samverkan och delaktighet inom naturvårdsarbetet. Samtliga län vittnar om att – även om samverkan tar tid – så är det en process som ger ett gott resultat i form av ökat kunskapsläge både hos länsstyrelsen och hos de man samverkar med, samt att förankringsprocessen för åtgärder blir enklare om alla berörda varit med från början.

Viktiga synpunkter som återkommit från både länsstyrelserna och samverkansorganisationerna är följande:

- Viktigt med gemensamma mål och ett tydligt mandat kring vad landskapsstrategin egentligen innebär.
- Länsstyrelsen måste vara lyhörd och ödmjuk inför uppgiften och föra en dialog med andra aktörer i landskapet.
- Tydlig kommunikation är nödvändig.
- Länsstyrelsen anger ofta stormöten som en samverkansform, vilket mindre ofta anges som det samma av dem som varit med på stormötena. Slutsatsen bör således vara att se stormöten som informationsmöten och att samverkan kräver andra insatser.
- Många samverkanspartners upplever att länsstyrelsen har för mycket information på mötena och lämnar för lite tid för reflektion och diskussion.
- Textmaterial i begriplig form, dokument som tas fram bör göras korta och koncisa på ett lätt begripligt språk och med en tilltalande layout, så att människor har tid och möjlighet att sätta sig in i vad som avses.
- Utnyttja befintliga grupperingar, förlägg mötestider som möjliggör ideella organisationers deltagande.
- Ha bredd i arbetet, det är viktigt att se till alla politikområden i ett landskapsarbete.
- Samverkansformen med möten tar mycket tid och resurser. För att upprätthålla förtroendet för myndigheten måste det finnas en tydlig möjlighet till fortsatt arbete innan en samverkansprocess drar igång. Med knappa resurser räcker det bara till en inledande ambition som Länsstyrelsen sedan inte orkar upprätthålla och viljan att samverka hos andra organisationer och allmänheten minskar ”Det hände ju inget förra gången, varför ska det hända något denna gången”.
- Det har saknats politiker och beslutsfattare i arbetet.

2 Uppdraget

Länsstyrelsen i Jönköpings län har fått i uppdrag att sammanställa länsstyrelsernas arbete med regionala landskapsstrategier med avseende på samråd, samverkan och erfarenhetsutbyte. Arbetet ska sedan kunna användas som underlag för framtagande av riktlinjer för handlingsplaner för grön infrastruktur.

I uppdraget ingår att beskriva

- vilka aktörer som omfattats av samråd, samverkan och erfarenhetsutbyte.
- vilka åtgärder som har varit föremål för samråd och som enligt landskapsstrategierna ska genomföras av dessa aktörer.
- Fokus för arbetet bör ligga på **former** för samråd och erfarenhetsutbyte.

I uppdraget ingår att redovisa

- länens erfarenheter av att använda olika metoder och angreppssätt
- beskriva länsstyrelsernas erfarenheter om vad som fungerat bra respektive mindre bra i arbetet.
- Länsstyrelsen **kan** komplettera redovisningen med erfarenheter från annat relevant arbete med samråd, samverkan och erfarenhetsutbyte - till exempel länsstyrelsernas erfarenheter från arbete med vattendirektivet, naturvårdsgrupper, viltförvaltningsdelegationer, skötselråd, insynsråd och älgförvaltningsgrupper.
- Om **möjligt** bör länsstyrelsen redovisa länsstyrelsernas bedömning av vilken effekt samråds- och samverkansformer har haft på landskapsstrategiernas utformning, förankring och genomförande.

2.1 Avgränsning

Arbetet ska handla om den samverkan som länsstyrelserna har gjort i praktiken och inte om mera övergripande, teoretiska resonemang.

3 Sammanställning av den samverkan som skett

Inledningsvis kan det sägas att det som är intressant i den här sammanställningen är svaren på följande frågor:

1. Vem har man samverkat med?
2. Hur har man samverkat?
3. Vad har man samverkat om?

För att ta reda på detta har vi:

- Gått igenom länsstyrelsernas redovisningar till Naturvårdsverket av vad som gjorts inom arbetet med regionala landskapsstrategier åren 2011 – 2014. Här är det viktigt att komma ihåg att vi letat efter svar på frågor som inte var ställda när redovisningarna skrevs.
- Skickat en enkät till samtliga länsstyrelser.
- Skickat en enkät till andra myndigheter och intresseorganisationer (nationell nivå), kommuner och landsting som länsstyrelserna har angett att de samverkat med.
- Gjort djupintervjuer av vissa utvalda aktörer som funnits med i den samverkansprocess som gjorts (representanter från markägarorganisationer, kommuner, landsting, naturskyddsförening och länsstyrelse).

3.1 Länsstyrelsernas upplevelse av samverkan

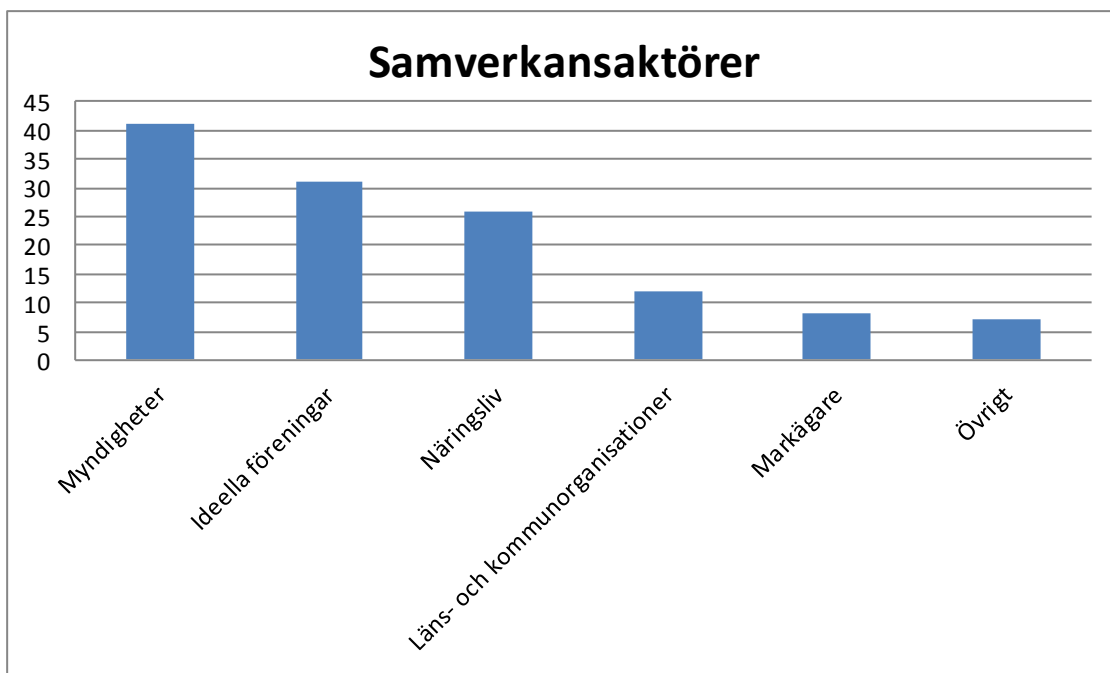
3.1.1 Aktörer – vem har man samverkat med?

Inom länsstyrelsernas arbete med regionala landskapsstrategier har det skett en samverkan framför allt med andra myndigheter, olika intresseorganisationer, näringsliv, läns- och kommunorganisationer, markägare/markägarorganisationer och övriga (högskolor, universitet, biosfärområden).

Kommunerna följt av Skogsstyrelsen är de organisationer som flest län har samverkat med. Bland ideella föreningar är naturskyddsföreningen den enskilt vanligaste organisationen. Bland näringslivet är det främst olika skogs- och kraftbolag som funnits med i samverkansprocessen.

Bra att många organisationer, myndigheter och andra har deltagit.

Kommunekolog

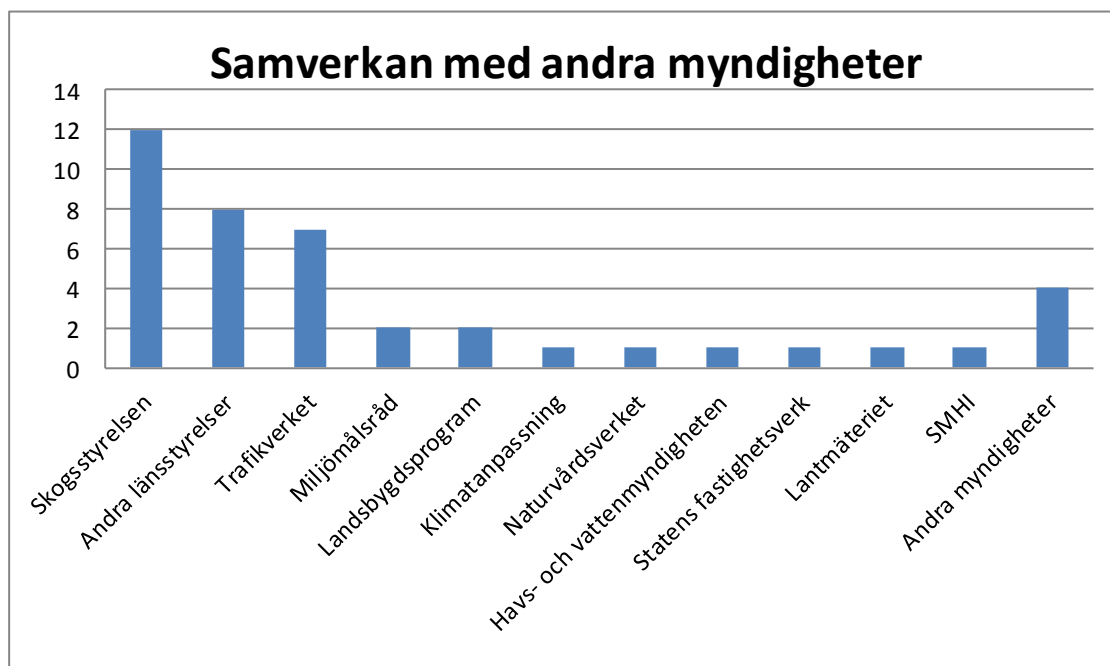
Figur 1. Inom ramen för länsstyrelsernas arbete har det skett en samverkan med andra myndigheter, läns- och kommunorganisationer, näringsliv, markägare och olika intresseorganisationer.

3.1.1.1 SAMVERKAN MED ANDRA MYNDIGHETER

Skogsstyrelsen är den myndighet som flest (12 st) län har samverkat med. Näst i tur, kommer andra länsstyrelser (8 st; här rör det sig framför allt av ”kluster” av länsstyrelser som samverkar med varandra. Dalälven, kring Hjälmaren eller Östra Småland), följt av Trafikverket (7 st).

Arbetsprocessen har varit väl förankrad och det har fungerat bra med att lämna synpunkter

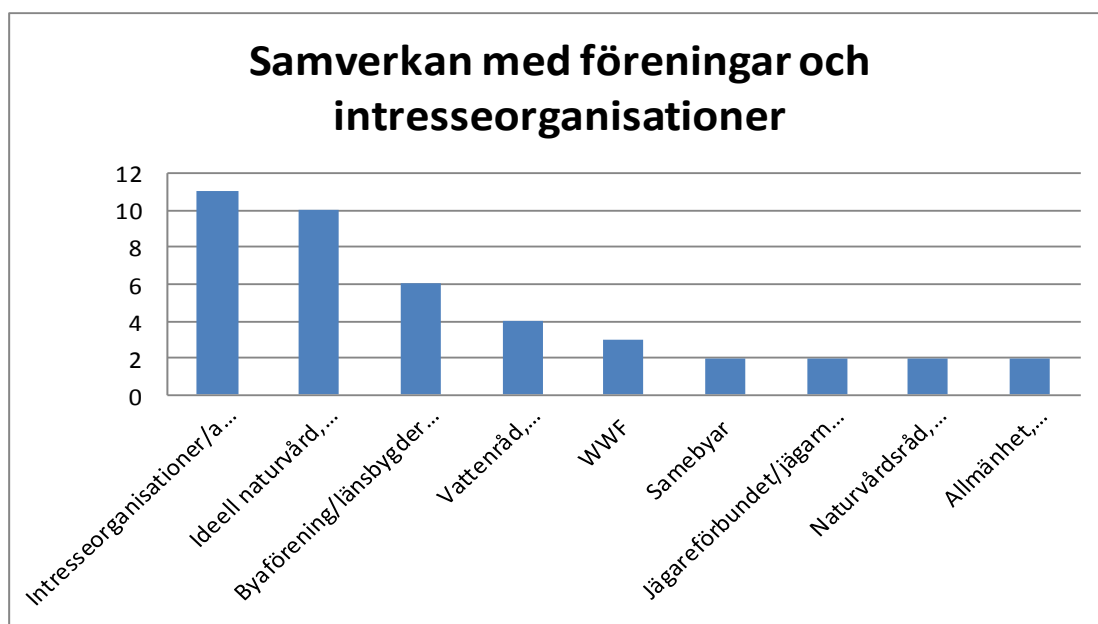
Skogsstyrelseanställd

Figur 2. Skogsstyrelsen är den myndighet som flest (12 st) län har samverkat med.

3.1.1.2 SAMVERKAN MED FÖRENINGAR OCH INTRESSEORGANISATIONER

En stor del av den samverkan som skett, har gjorts med ideella föreningar av olika slag. De vanligaste organisationerna att samverka med, är de som arbetar med naturvård av någon form; naturskyddsförening, botaniska föreningar, ornitologiska föreningar eller andra naturinriktade föreningar. Här har tio länsstyrelser valt att samverka. Även byföreningar, hembygdsföreningar eller andra samhällsföreningar har varit vanliga samverkanspartners (sex länsstyrelser).

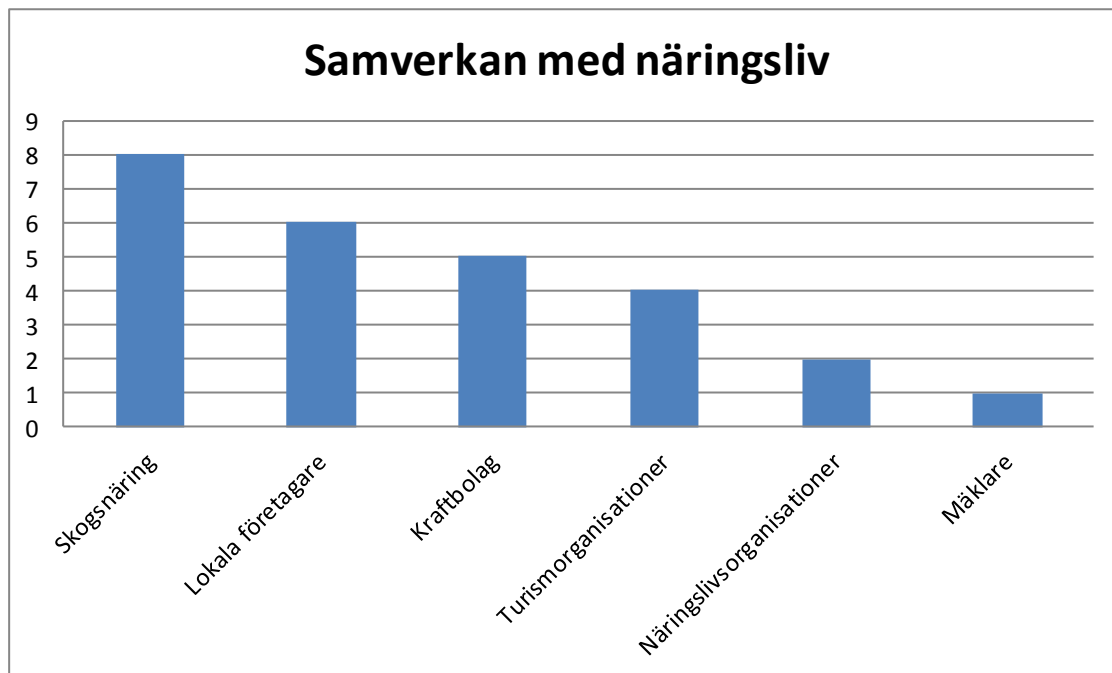
Figur 3. Lokala intresseorganisationer och ideell naturvård är de föreningar som vanligtvis samverkats med.

3.1.1.3 SAMVERKAN MED NÄRINGSLIV

Det är framför allt med skogsbruket som samverkan har skett inom näringslivssektorn, med åtta samverkande länsstyrelser. Lokala företagare kommer på andra plats, då sex länsstyrelser har samverkat med dessa. Tätt följt på en tredjeplats kommer olika kraftbolag (fem länsstyrelser) och på fjärdeplats hittar vi olika turistföretag eller organisationer (fyra länsstyrelser). Även mäklare har involverats i processen.

Vi är mycket kritiska till att vi inte har fått samverka mer

Skogsbolag

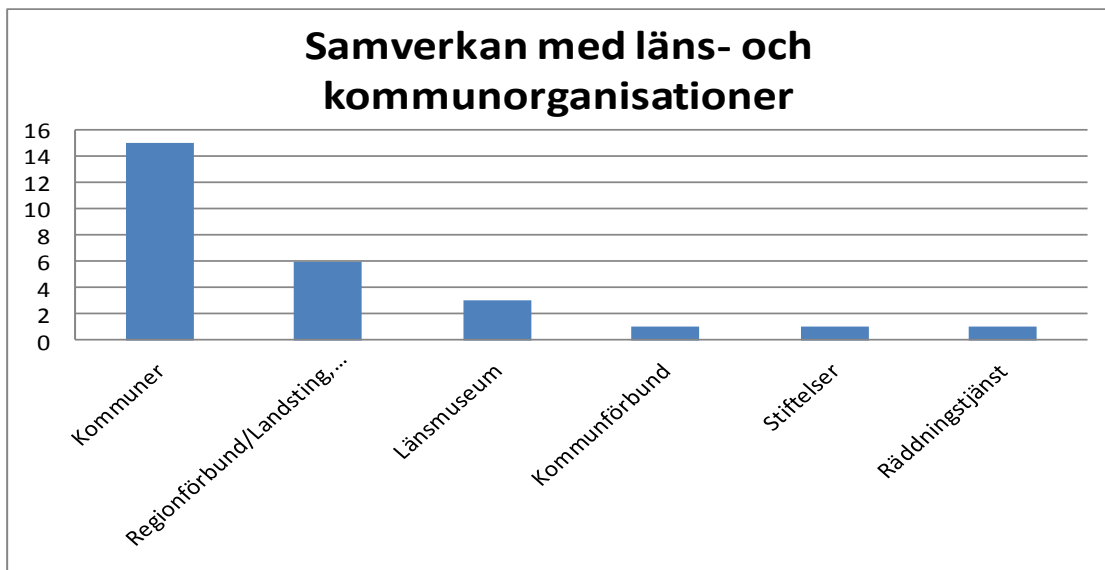
Figur 4. Det är framför allt med skogbruket som samverkan har skett inom näringslivssektorn. Lokala företagare är näst vanligast, därpå kommer olika kraftbolag .

3.1.1.4 SAMVERKAN MED LÄNS- OCH KOMMUNORGANISATIONER

Femton av länsstyrelserna har valt att samverka med kommunerna. Dessa anges vara väldigt värdefulla för samverkan i landskapsstrategiska frågor, eftersom de har en större möjlighet att påverka landskapet genom översiktsplaner och detaljplaner. Sex av länsstyrelserna har samverkat med regionförbund eller landsting. Tre länsstyrelser har haft en samverkan med länsmuseum.

Det har ordnats bra och givande kommunträffar kring detta gemensamma ansvar.

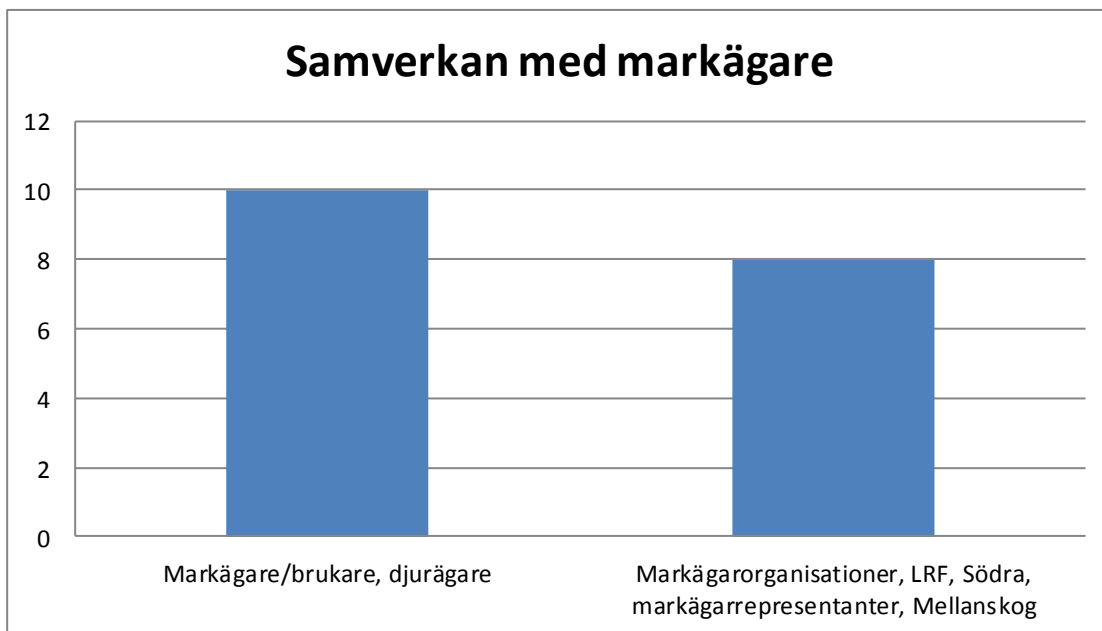
Kommunekolog

Figur 5. Kommunerna är en vanlig samverkansaktör. Dessa anges vara väldigt värdefulla för samverkan i landskapsstrategiska frågor, eftersom de har en större möjlighet att påverka landskapet genom översiktsplaner och detaljplaner.

3.1.1.5 SAMVERKAN MED MARKÄGARE

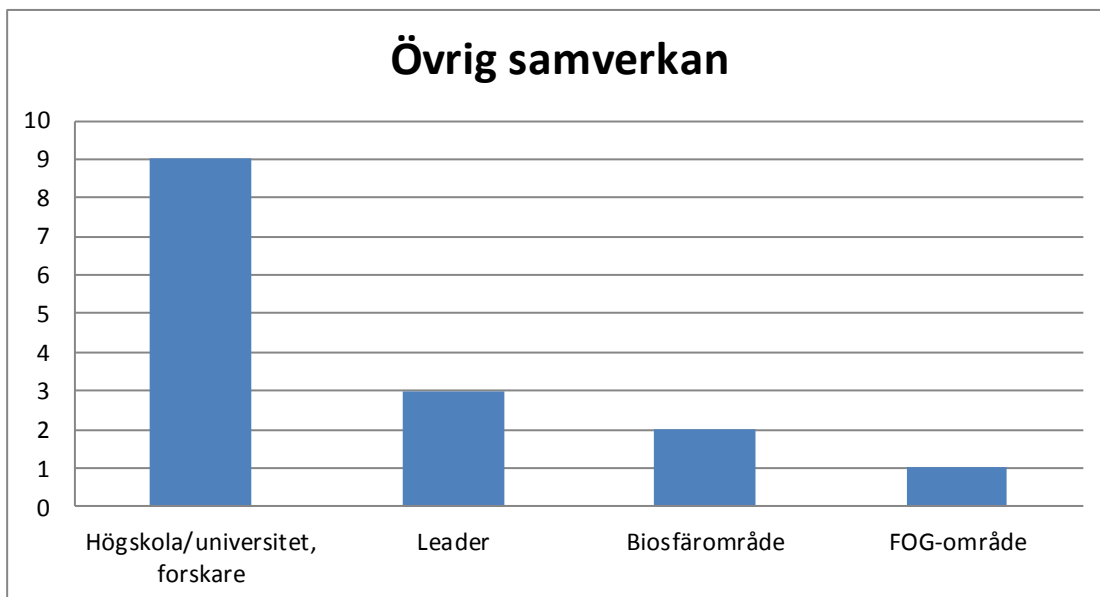
Tio av länsstyrelserna har valt att ha en samverkan direkt med markägare, jordbrukare, skogsbrukare eller djurägare medan åtta av länsstyrelserna har valt att samverka med olika markägarorganisationer.

Figur 6. Tio av länsstyrelserna har valt att ha en samverkan direkt med markägare, jordbrukare, skogsbrukare eller djurägare medan åtta av länsstyrelserna har valt att samverka med olika markägarorganisationer.

3.1.1.6 ÖVRIG SAMVERKAN

Bland övrig samverkan som har skett intar högskolor och universitet en särställning. SLU och ArtDatabanken är det flest län som har samverkat med. Bland övriga kan nämnas att de län som har en högskola eller ett universitet i närområdet som jobbar med gröna frågor har valt att samverka med dessa i större utsträckning än de län som saknar högskola eller universitet.

Figur 7. Nio av länen har valt att samverka med en högskola eller ett universitet. Tre län har inlett ett samarbete med något Leaderområde och två län samverkar med biosfärområde. FOG-område = fiskeområde.

3.1.1.7 KOMMENTARER, AKTÖRER

- Den samverkan som gjorts är ofta bred med olika myndigheter, markägarorganisationer och intresseorganisationer involverade.
- Vi har i vår sammanställning inte lyckats hitta några skillnader i **vem** länsstyrelsen har valt att samverka med beroende på strategins inriktning. Oavsett om strategin riktats mot en specifik länsintressant frågeställning, täckt hela länet eller varit tematiskt eller geografiskt avgränsad, så ser bilden av vem man samverkat med, likartad ut.

Bättre samverkan inom miljöområdet skulle kunna medföra effektivare arbete i förhållande till resurserna

Skogsstyrelseanställd

3.1.2 Former för samverkan – hur har samverkan skett?

Den samverkan som gjorts, har skett på en mängd olika vis och de flesta län har använt sig av flera olika former för samverkan.

Den klart vanligaste formen för samverkan från länsstyrelsernas sida är någon form av informationsmöte eller stormöte. Anledningen till detta torde vara att det från länsstyrelsens sida uppfattas som ett effektivt sätt att på kort tid få ut mycket information till många berörda samtidigt. Det är naturligtvis en positiv effekt. Nackdelen är att samverkansformen fokuserar mer på att **ge ut** information än på att **ta in** information. Många av de som svarat på vår enkät och som vi har intervjuat, ser stormöten som en mindre bra samverkansform. Det är lätt att som mötesdeltagare bli passiv och inte känna att frågorna är så viktiga, som om man själv får ta ett aktivt deltagande. Vissa av de svarande har varit på stormöten som länsstyrelsen anordnat och som länsstyrelsen själva anger vara samverkan, men som den deltagande organisationen inte har uppfattat som en samverkan alls. Detta tål verkligen att funderas på i framtida arbete.

Känns ganska mycket som vi på konferenser varit mottagare av information och deltagit i någon mindre workshop men inte kanske fått bidra med så mycket konkret.

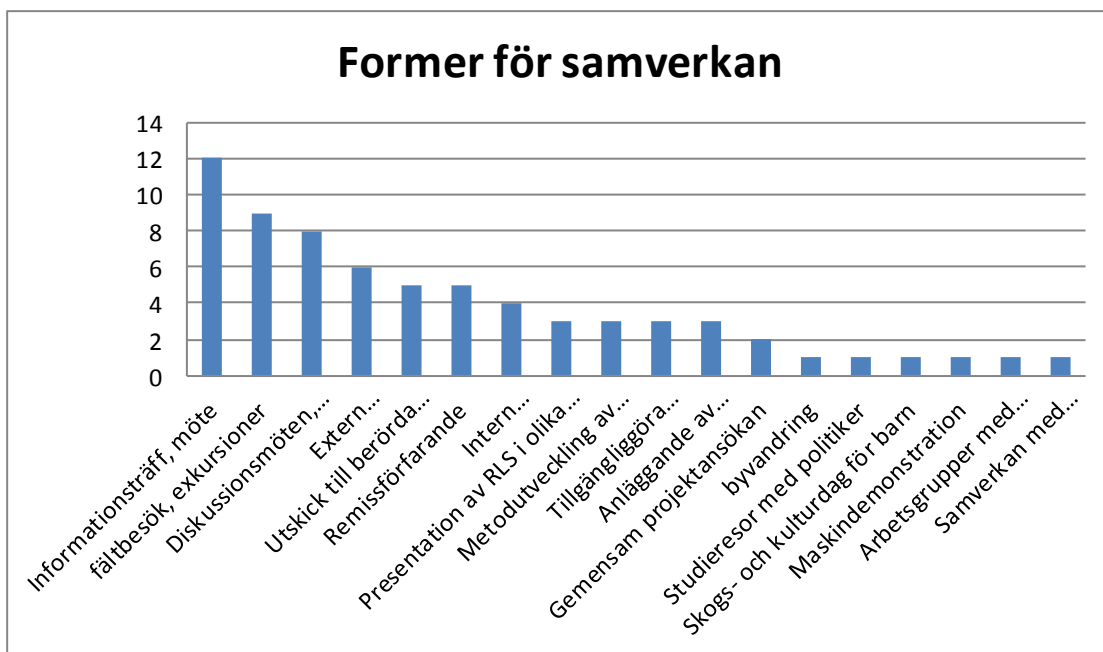
Kommunekolog

En annan vanlig samverkansform är fältvandringar. Här har flertalet av de som svarat på enkäten och som deltagit få en fältvandring varit mer positivt inställd efteråt. Som positiva bitar nämns att man får en chans att diskutera praktiska problem och se förutsättningar på plats, som ett inomhusmöte inte tillåter. Det ger ofta lättare möjligheter till ”smådiskussioner” under vägen och det blir ett gemensamt avstamp inför kommande inomhusdiskussioner där alla har med sig samma bild av en viss frågeställning.

Sex länsstyrelser har kopplat en extern arbetsgrupp till sin strategi och fyra har även skapat en ny, intern arbetsgrupp (fler län än så anger dock att de samverkat internt på länsstyrelsen). Dessa arbetsgrupper har, av de som svarat på enkäten, upplevts som positiva där de fått en möjlighet att på ett konkret sätt vara med och påverka innehåll och inriktning i strategiarbetet. De nackdelar som nämns, är att informationen lätt stannar i arbetsgruppen och det behöver jobbas på ett aktivt sätt att sprida uppgifter även utanför arbetsgruppen.

Det är alltid bra att träffas och ventilerar olika åtgärder samt att försöka uppnå de olika föreslagna målen med strategin

Landstingsrepresentant

Figur 8. Den vanligaste formen av samverkan är informationsträffar eller stormöten, följt av fältbesök, dialogmöten och arbetsgrupper.

3.1.2.1 KOMMENTARER, FORMER FÖR SAMVERKAN

- Informationsträffar och stormöten är det vanligaste sättet för länsstyrelserna att samverka, trots att detta inte alltid är ett uppskattat forum av de man samverkar med.
- Innan man planerar ett samverkansprojekt, bör man noga fundera över vad man har för mål med sin samverkan och vilken form som lämpar sig bäst. Det bör också kopplas en kommunikationsstrategi till projektet, så att inte informationen stannar i arbetsgruppen.

3.1.3 Effekt av samverkan – vad har man samverkat om och vad har det gett för resultat.

Trots att samverkansprocessen har gjorts på olika sätt på olika länsstyrelser, verkar det samstämmiga resultatet ändå vara att samverkan – även om det tar tid, kraft och resurser – är något positivt. De flesta länsstyrelser räknar upp en eller flera positiva effekter som samverkansprocessen har bidragit till. Allt från ökad kunskap, via en stor påverkan på slutresultatet av strategiarbetet, till konkreta åtgärdsinsatser. Se de effekter som flest har nämnt i Figur 9.

Figur 9. Det har utförts ett digert samverkansarbete med många olika effekter som följd. I figuren ovan visas de effekter som flest har nämnt.

Det är svårare att få fram den konkreta kedja av handlingar som effekterna av samverkan har resulterat i. Någon länsstyrelse nämner att det tack vare en markägarorganisation inriktad mot skog tillsammans med skogsstyrelsen gjort att strategin inriktats mer mot att lösa konflikten mellan vilt och tallproduktion. En annan länsstyrelse pekar på att

samarbetet med klimatanpassningsarbetet gjort att arbetet gått från att fokusera på här och nu till att även innefatta ett framtidsperspektiv med grön infrastruktur för de arter som inte kommer klara klimatförändringarna utan behöver hjälp med flyttrefugier. En länsstyrelse beskriver att samverkansprocessen har gjort att den ursprungliga inriktningen på hotade arter har fått vidgas till att även innefatta vardagslandskapet och dess betydelse för människans välbefinnande. En länsstyrelse skriver att landstingets medverkan gjort att fokus flyttats från naturvärden till att få ett bredare perspektiv med folkhälsa och grön rehabilitering som byggstenar i landskapsstrategin.

Det känns i vart fall när jag tagit del av strategin att det färgat ställningstagandena.

Kommunekolog

Få länsstyrelser har kommit så långt i sitt strategiarbete som till konkreta åtgärder.

3.1.3.1 KOMMENTARER, EFFEKT AV SAMVERKAN

- Samverkansprocessen tar tid, men bedöms ändå som givande för att forma arbetet.

3.1.4 Positiva erfarenheter

- En tidig utvärdering av arbetet ger möjlighet att förbättra samverkansformerna medan det fortfarande är möjligt att påverka.
- Tillvaratagande av allmänhetens lokalkännedom och synpunkter, gjorde att kunskapsinhämtningen blev bättre.
- Större medvetenhet hos allmänheten om varför myndigheten gör som den gör.
- Tack vare samverkan har fokus i strategiarbetet flyttats från rena naturvärden till att även innefatta folkhälsa, tätortsnära natur och friluftsliv, vilket har gjort att strategin har fått ett bredare perspektiv och på så vis kommer längre och når fler än ursprungsvarianten.
- Samverkansprocessen har gjort att underlagsmaterial renodlats och gjorts enklare och tydligare.
- I ett landskapsstrategiprojekt är det inte bara allmänheten som kan lära av myndigheter och experter utan den mest centrala processen är den omvända – att myndigheter och experter lär av den kunskap som finns lokalt.
- Framtagna underlag upplevs som bra och är bra för att se var den biologiska mångfalden är störst.
- Landskapsstrategiarbetet visar på ett bra sätt utmaningen i att göra en avvägning mellan att bevara biologisk mångfald å ena sidan och att nyttja biologiska resurser och naturresurser å andra sidan.

Det ska kännas att man kan lyfta på luren och ringa någon, att dialogen finns där.

Markägare

3.1.5 Mindre bra erfarenheter och lärdommar för kommande arbete

- Att bygga förtroende är en långsam process och i det arbetet är det viktigt att deltagarna visas respekt och att deras tvivel och misstänksamhet tas på allvar, vilket forskare¹ framhåller att regionala landskapsstrategier gör.
- Stormöten når inte så långt som man vill och leder inte till något större samverkan.
- Det är viktigt att det finns en medvetenhet hos alla aktörer att arbetet med att genomföra åtgärder genom lokal delaktighet måste ges tillräckligt med tid för att resultera i att deltagarna verkligen blir delaktiga i processen.
- Misstro hos vissa deltagare kring landskapsstrategins mandat.
- Lokalt engagemang förpliktigar – upphör sådana projekt minskar förtroendet för myndigheterna ytterligare, vilket kan få många olika konsekvenser.
- Svårt att få kvinnor och unga att engagera sig.
- Det är svårt att sprida information utanför arbetsgrupperna.
- Det är viktigt att frivilligorganisationer och markägare ofta deltar utan ersättning och även kan ha svårt att komma till möten på dagtid.
- Det är bra om externa intressenter kan komma åt relevanta GIS-underlag.

Vi har dock inte haft resurser

Kommunekolog

3.2 Externa aktörers syn på samverkansprocessen

3.2.1 Snabbenkät till centrala myndigheter, organisationer, kommuner och landsting

I arbetet med att försöka sammanställa den samverkansinsats som gjorts inom arbetet med de regionala landskapsstrategierna och den effekt det har gett, gjorde vi en så kallad ”snabbenkät” med sju stycken frågor som skickades ut till landets samtliga kommuner, landsting, naturskyddsföreningens riks- och länsförbund, Sametinget, Trafikverket, LRF, Skogsägarna Södra Mellan och Norra, Skogsstyrelsen, skogsbolag (SCA, Holmen, Sveaskog), kraftbolag (Svenska kraftnät, Fortum, Vattenfall, Eon) och de två jägarorganisationerna.

Samverkan skapar delaktighet och delaktighet skapar engagemang

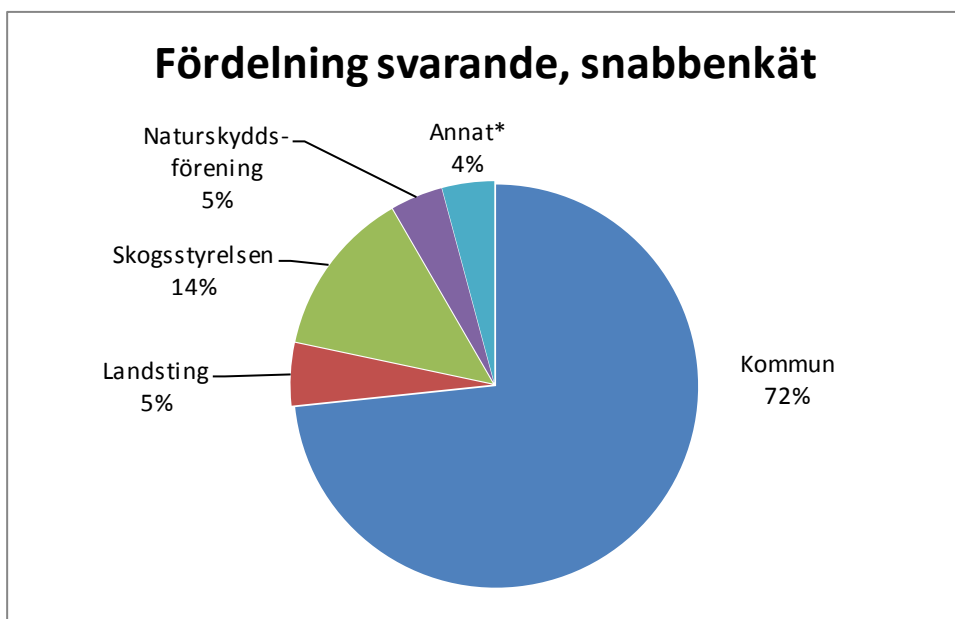
Markägarorganisation

Av 344 utskickade förfrågningar, erhöll vi 120 svar. Det motsvarar en dryg tredjedel. Majoriteten av dessa, både utskick och svar, har gått till landets kommuner (290 st).

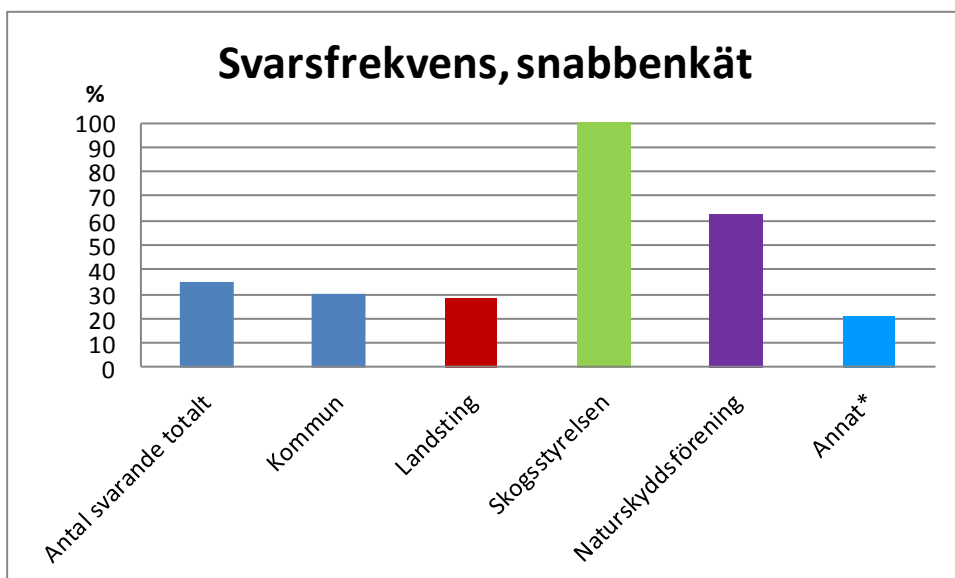
¹ Lundqvist, A-C m.fl. 2013

² Se bilaga 1

Ungefär en tredjedel av kommunerna och landstingen har svarat, nästan två tredjedelar av naturskyddsföreningarna och knappt en fjärdedel av övriga. Se Figur 10 och Figur 11.

Figur 10. Fördelning över andelen svar på snabbenkäten.

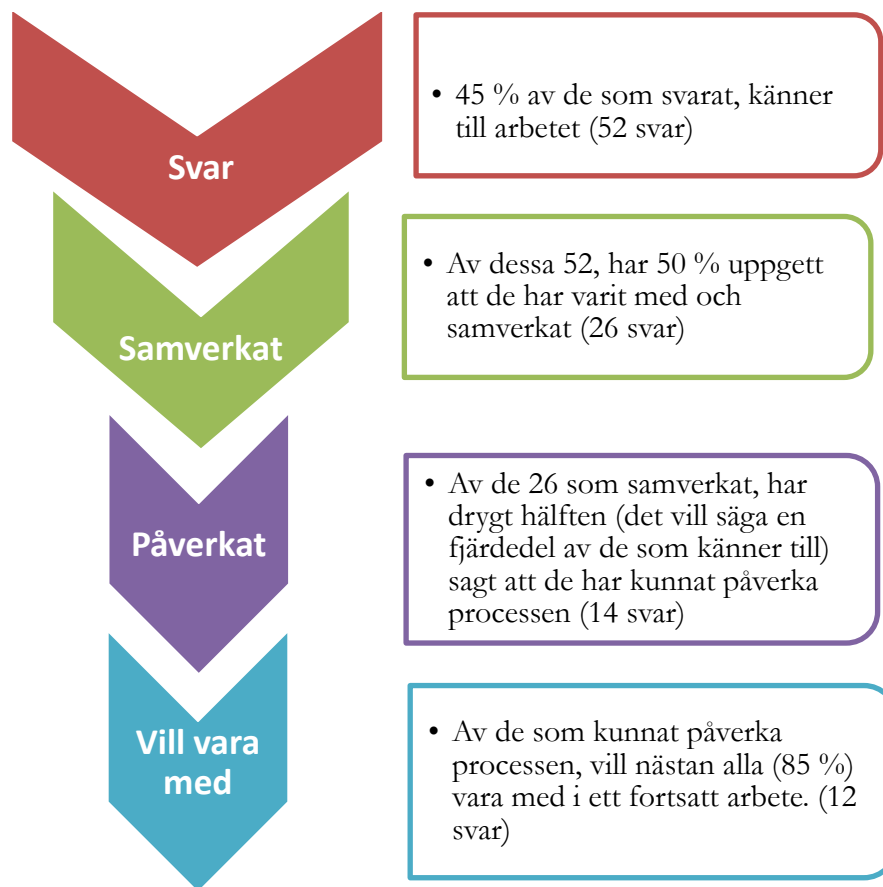
Figur 11. Svarsfrekvens hos respektive kategori, snabbenkäten.

3.2.1.1 RESULTAT, SNABBENKÄT

Det finns många slutsatser att dra av snabbenkäten. Kort kan sägas att 45 % av de som svarat säger att de känner till arbetet med regionala landskapsstrategier. Av de som känner till arbetet, har 50 % varit med i någon form av samverkan (vilket innebär en fjärdedel av det totala antalet svarande). Av de som varit med och samverkat, har dryga hälften upplevt att de har kunnat påverka processen (vilket motsvarar ca 13 % av det totala antalet).

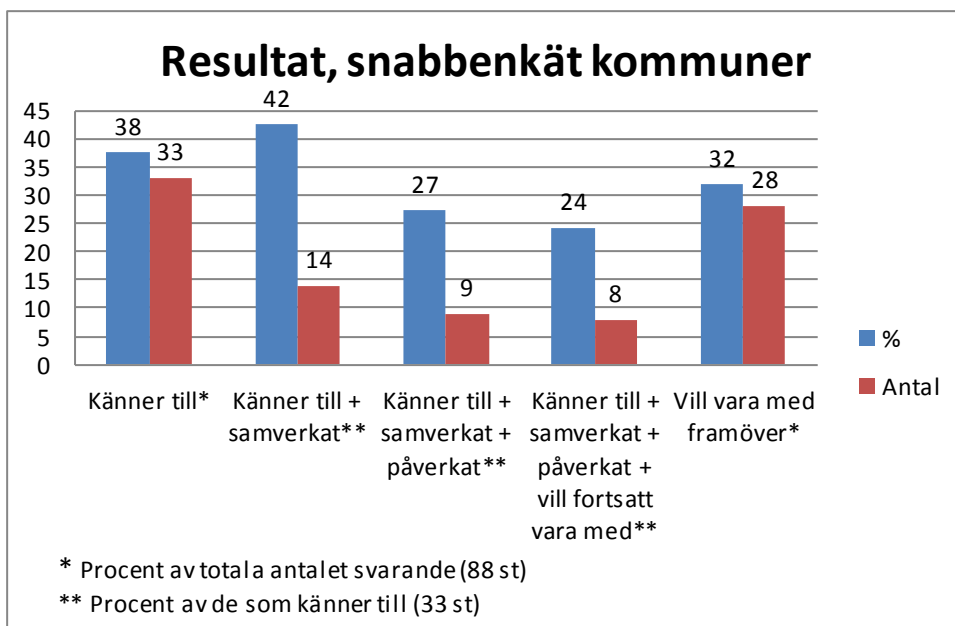
Av de som kunnat påverka strategiprocessen, vill många (85 %) vara med i ett fortsatt arbete, vilket kan jämföras med 41 % av det totala antalet svarande. Motivationen att delta

i ett fortsatt arbete är således inte helt överraskande större bland de som känner att de varit med och påverkat.

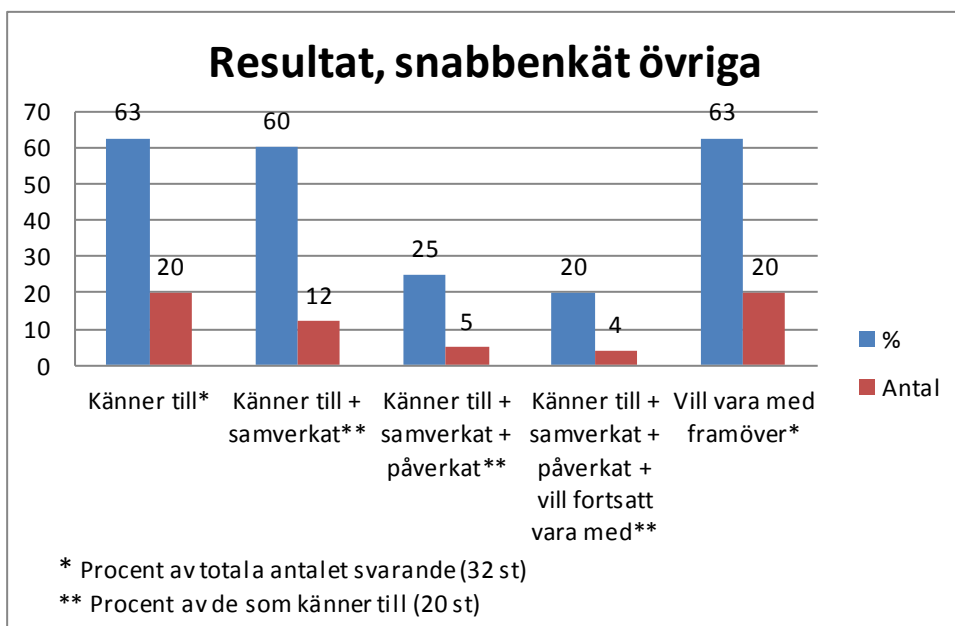

Figur 12. Fördelning av de som känner till arbetet med landskapsstrategier, som samverkat, som påverkat och som vill vara med framöver.

Då kommunernas svar blivit så tongivande i enkäten, har vi valt att göra två separata redovisningar av svaren, en för kommunerna (Figur 13) och en för övriga aktörer (Figur 14). Slående blir då att övriga aktörer i betydligt högre omfattning känner till och har deltagit i samverkansprocessen. Bland de som har svarat från kommunerna har två tredjedelar varit kommunekologer eller någon form av miljösamordnare/inspektör/chef. 30 % har varit planhandläggare eller någon annan form av tjänst inom samhällsbyggnad. 4 % har varit politiker eller hört till kommunledningen.

Figur 13. Resultat snabbenkät kommuner.

Figur 14. Resultat av snabbenkäten övriga

Den samverkan som har skett, har framför allt varit genom remissyttranden, genom gemensamma projekt, skötselsamverkan, samverkansmöten/seminarium/samråd och att organisationerna har fått bidra med underlagsmaterial.

Har hört talas om det men inte mer.

Kommunekolog

De som har påverkat innehållet, har gjort det framför allt genom inriktningen på strategiarbetet (där frågor intressanta för organisationen har lyfts upp), genom att komma med synpunkter på arbetet och komma med åtgärdsförslag.

Bland det som nämns som positivt med arbetet, nämns:

- Bra med givande träffar om frågor med gemensamt ansvar.
- Bra med många organisationer och myndigheter
- Involverade.
- Arbetet har gett ny kunskap.
- Bra framförhållning och genomförande (nämns specifikt för Skånes remissförfarande).
- Bra med möjlighet till diskussion.

Jag upplever att jag har bidragit till att förflytta fokus från ett uppifrånperspektiv till ett mer jordnära och skogsnära synsätt.

Markägare

Bland det som inte fungerat fullt så bra, nämns:

- Bristande information och kommunikation.
- Dålig återkoppling.
- För lite resurser (önskemål om fler seminarier och konkreta projekt).
- Strategin täcker inte hela landskapet.
- Behov av bättre synkronisering mellan
- Länsstyrelserna.
- En upplevelse av att vara mest mottagare av information och inte fått bidra med så mycket.
- Det har saknats politiker och beslutsfattare i arbetet.

Samarbetet mellan länsstyrelserna behöver bli bättre så att arbetet blir mer synkroniserat.

Nationellt verkande markägarorganisation

Frågor som anses vara viktiga att arbeta med framöver är framför allt:

- Viktigt med regionala perspektiv i kommunala naturvårdsprogram och översiktsplaner och stöd för den fysiska planeringen.
- Information om uppdragets syfte, innehåll och tidplan, samt lägesuppdatering.
- Ta fram konkreta handlingsplaner.
- Ta fram konkreta åtgärder.
- Involvera arbetet i kommunernas översiktsplaner.
- Undvik att landskapsstrategiarbetet blir ytterligare ett statligt stuprör (som utvidgade strandskyddet, vattendirektivet och riksintressena).
- Samverkansforum med olika aktörer. Samarbete är viktigt, särskilt för små kommuner med små resurser.
- Mer återkoppling.
- Viktigt med nationella upplägg så nationella myndigheter kan förhålla sig på ett likvärdigt sätt till arbetet i de olika länen.

3.2.1.2 KOMMENTARER, SNABBENKÄT

- Många länsstyrelser har skrivit att de har samverkan, medan de organisationer de samverkat med inte har uppfattat det så. Kan bero på olika terminologi, personberoende/brist på förankring inom respektive organisation där snabbenkäten skickats till riksorganisation eller offentlig brevlåda och samverkan kan ha skett på lokalnivå.
- Flera kommuner har skrivit att de inte känner till landskapsstrategiarbetet, men som goda exempel har flera av de projekt som länsstyrelserna angett att de arbetat med, nämnts.
- Träffarna som länsstyrelsen ordnar för att samråda med organisationer m fl om naturvården i länet blir ofta för övergripande och fluffiga för att bli riktigt relevanta.
- Samarbetet mellan naturvårdhandläggarna på Lst och på kommunerna borde kunna utvecklas genom att Lst t ex använder sig att kommunekologernas lokalkunskap.
- LONA och Utvald miljö är viktiga miljöinvesteringar!

3.2.2 Djupintervju av deltagare i länsstyrelsernas samverkansprocess

Med målet att fördjupa enkäter och redovisningssvar har 13 djupintervjuer gjorts av personer som på olika vis deltagit i samverkansprocesserna kring framtagandet av landskapsstrategier. Dessa representerar markägarorganisationer inom jord- och skogsbruk, folkhälsa, regional utveckling, naturskyddsförening och kommuner. Personerna kommer från Skåne, Jönköping och Dalarnas län. Intervjuerna baserades på ett antal frågeställningar och följdfrågor till dessa. Resultatet är svårt att sammanställa i diagramform, då intervjuerna blivit olika beroende på vem som intervjuats och vad denna har tyckt vara väsentligt att framföra. Ett försök att sammanfatta i punktform kommer här.

3.2.2.1 VAD HAR DET SAMVERKATS KRING?

- Innehåll och inriktning av strategiarbetet.
- Diskussion kring skyddade områden, vad det finns för några områden, vad man kan göra där och vad man kan göra tillsammans. Vad man ska göra konkret, hur ska man gå tillväga på rätt sätt och göra det kostnadseffektivt.
- Hur strategin kan bli mer verklighetsförankrad och ha ett mindre myndighetsperspektiv.
- Hur strategin kan breddas och inte bara fokusera på hotade arter eller andra klassiska naturvårdsfrågor.

3.2.2.2 HUR HAR SAMVERKAN SKETT?

- Genom regelbundna samverkansmöten.
- Tematiska möten vid behov.
- Upplägg med målgruppsanpassade diskussioner för att nå djupare, samt tvärsektoriella möten.
- Möten inomhus och i fält.

3.2.2.3 VAD SAMVERKAN HAR LETT TILL?

- Ursprungliga skrivningar i strategin som varit kritiska mot en viss målgrupp, har efter samverkansprocessen justerats på grund av ökad insikt.
- Fokus har gått från att bara titta på rödlistade arter till att även innefatta ”vardagslandskap” och problemfyllda konflikter i hårt exploaterade områden.
- Det ursprungliga klassiska ”länsstyrelsedokumentet” med ett tydligt uppifrånperspektiv och frågeställningen belyst från ett håll, har under resans gång ändrats till ett mer jord- och skogsnära synsätt.

3.2.2.4 NÅGON FRÅGA SOM UPPLEVS HA SAKNATS I SAMVERKANSPROCESSEN?

- Samordningen mellan myndigheter behöver bli bättre, när det gäller rådgivning till markägare. Särskilt när särintressena kräver olika skötsel av marken.

3.2.2.5 POSITIVT MED SAMVERKAN

- Dialogen med myndigheter är bra.
- Det upplevs positivt om myndigheter är ödmjuka och kan tänka sig att ändra inriktning på strategi eller samverkansform.
- Bra med möten som cirkulerar runt mellan de olika organisationernas lokaler. Det ger en ökad förståelse för varandras verksamheter.

3.2.2.6 FÖRBÄTTRINGSMÖJLIGHETER

- Ett samverkansmöte innebär ofta att Länsstyrelsen tar fram och presenterar alla sina projekt och predikar vad de gör - ibland för lite diskussion om vad som kan göras bättre eller hur andra aktörer kan involveras.
- Ofta hamnar länsstyrelsens arbete kring planering av reservat eller åtgärder i skyddade områden. Ibland fokuseras det för lite på problemet och hur man kan rätta till de saker som görs så det blir bättre. Allt kan ju inte hamna i naturskyddsområden. Mycket går att göra med små medel - tänk om man kunde binda ihop de skyddszoner som tidigare fanns som inte kan göras längre på grund av bidragen, då skulle man kunna göra jättemycket.
- Det går inte att dra alla över en kam.
- Det är viktigt med gemensamma besked till alla samma dag! Besked ska inte förändras eller komma som olika besked från olika håll under ett tidsintervall. Det är viktigt att stämma av inom organisationen **innan** man går ut med sina beslut och även med andra myndigheter.
- Man måste ha något att mötas om, inte bara mötas för mötets skull.

3.2.2.7 FÖRSLAG PÅ FRAMTIDA SAMVERKAN

- För att få till en bättre dialog kanske man ska öka antalet samrådsmöten. Ett exempel är att det mellan ordinarie samverkansmöten kan vara extrainkallade temamöten, som man kan gå på om man känner att frågan berör, men att man inte måste gå på alla möten.
- Om det upplevs som att samverkan är svår att få till på grund av långa avstånd, kanske digitala mötesformer kan utvecklas (videomöten, lync, skype med flera).

- Skicka inte bara ut brev – den personliga kommunikationen är viktig. Det ska kännas att man kan lyfta på luren och ringa någon om det behövs, att dialogen finns där. Har man träffats i verkligheten är det lättare att ta kontakt än om man bara får ett brev, som är lättare att misstolka.
- Det är viktigt att känna att landskapsstrategin leder till något. Vad kan man göra? Vad vill man göra? Hur gör man det? Hur kommer olika åtgärder in i systemet?
- Viktigt att osämja om gamla synder kring markutnyttjande läggs ner. Tänk framåt och tänk positivt!
- Utnyttja befintliga gröna stråk i landskapet bättre för att även få med vardagslandskapet, inte bara skyddade områden.

3.2.2.8 KOMMENTARER, DJUPINTERVJU:

- Länsstyrelsen anger ofta stormöten som en samverkansform, vilket mindre ofta anges som det samma av dem som varit med på stormötena.
- Många samverkanspartners upplever att länsstyrelsen har för mycket information på mötena och lämnar för lite tid för reflektion och diskussion.

4 Andra samverkansforum

I redovisningar, enkäter och intervjuer har en mängd olika samverkansforum räknats upp som goda exempel på en fungerande samverkansprocess. Exempel på dessa är vattenråd, älgförvaltning, viltvårdsdelegation, kommunekologträffar, kalkningsverksamhet, regionala klimatanpassningsplaner, biosfärområden, samverkansplaner för värdefulla kust- och havsområden, grupperingar inom hållbar utveckling och andra mer eller mindre specialinriktade forum eller projekt (till exempel inom Landsbygdsprogrammets Utvald miljö).

Många kommuner upplever att LONA är ett väldigt bra sätt att få till konkreta naturvårdsåtgärder och som bidrar till diskussioner och samverkan över organisationsgränserna.

Gemensam nämnare för de som fungerar bra, är att de innefattar en mötesform där deltagare från olika organisationer får diskutera gemensamma frågor med varandra.

Länsstyrelsen i Skåne hade under 2014 ett regleringsbrevsuppdrag (uppdrag 63) att sammanställa länens arbete med länsvisa samrådsgrupper för naturvård. I den sammanställningen finns mer att läsa om hur olika län byggt upp sina samrådsgrupper och erfarenheter från detta³.

³ "Samlad redovisning för alla länsstyrelser om länsvisa samrådsgrupper för naturvård enligt uppdrag 63 i 2014 års regleringsbrev för länsstyrelserna". Länsstyrelsen i Skåne, Dnr 515-26817-2014 1200-001

5 Goda exempel

5.1 Samverkansplaner för värdefulla kust- och havsområden 2008-2012

Figur 15. Väderöarna. Foto Ingela Isaksson

Under 2008 initierade Naturvårdsverket projektet ”Samverkansplaner för värdefulla kust- och havsområden”. I projektet ingick fem regionala pilotprojekt, Höga Kusten, Stora Nassa – Svenska Högarna, St Anna – Missjö, Blekinge Arkipelag samt Norra Bohuslän. Projektet syftade till att ta fram förvaltningsplaner för dessa områden fram till 2011. Dessa

förvaltningsplaner skulle uppfylla HELCOM:s krav på förvaltning av Baltic Sea Protected Areas (BSPA), bidra till att nå de nationella miljömålen samt utveckla förvaltningsformer för bevarande och hållbart nyttjande av större värdefulla kust- och havsområden med stöd i ekosystemansatsen.

Länsstyrelserna i Västernorrland, Stockholm, Östergötland, Blekinge och Västra Götaland arbetade intensivt med pilotområdena under tre års tid. Genom sitt inkluderande arbete med dialog med lokala och regionala aktörer skapades arenor för kunskapsutbyte och tillsammans arbetades samverkansplanerna fram. Projektet avslutades 2012.

Samverkansplanen utgör en långsiktig plan (> 10 år) som ska fungera som ett verktyg vid förvaltning, skötsel, nyttjande och utveckling av området, utan att använda andra juridiska instrument än befintliga. Strategierna som arbetades fram med stöd från en internationell arbetsmetod "Open Standards" <http://cmp-openstandards.org/about-os/>. Projektet har bidragit till ett konkret verktyg och ett test av hur man på ett tydligt och systematiskt sätt kan arbeta med ekosystemtjänster i planer och strategier.

Strategier inom en mängd olika områdena (minskad näringsämnesbelastning, hållbart fiske och vattenbruk samt energiproduktion och hållbar turism, minskade utsläpp av miljögifter, minskad påverkan från oljeutsläpp, minskad påverkan av buller, hejda strandexploateringen, minska spridning av främmande arter, minskad fysisk påverkan på havsbotten) syftar till att verka för en levande kust och skärgård och beskriver den hållbara riktning som områdets utveckling ska ha samtidigt som definierade bevarandevärden bibehålls. Ansvaret för strategiernas genomförande ligger på flera aktörer och en samverkan mellan dessa är nödvändig för att nå uppsatta mål.

Genom den fortsatta adaptiva förvaltningen av BSPA-områdena i Östersjön och området i norra Bohuslän bidrar Samverkansplanerna till att uppfylla åtaganden inom HELCOM och OSPAR. Vidare bidrar även samverkansplanerna till att uppfylla flera miljö kvalitetsmål, framför allt "Hav i balans samt levande kust och skärgård", men även "Ingen övergödning, Giftfri miljö" och "Ett rikt växt- och djurliv".

5.1.1 Exemplet Stora Nassa- Svenska Högarna 2008 och framåt!

Figur 16. Storön, Svenska Högarna, inre hamnen. Foto: Ingrid Nordemar

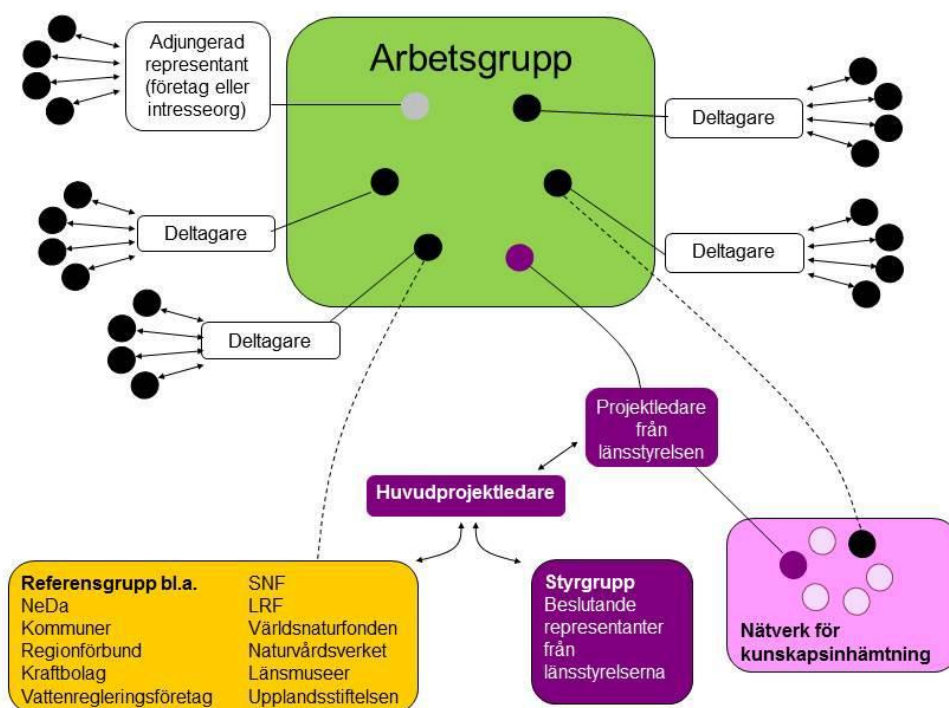
Det marina samverkansarbetet för HELCOM MPA (fd BSPA) omfattar fem skärgårdar i yttersta havsbandet i Stockholms län. Skärgårdarna har olika ägarformer och två av dem omfattas av reservat. Visionen i samverkansplanen (Marin samverkansplan för BSPA Stora Nassa- Svenska Högarna, Länsstyrelsen i Stockholm 2010:23) som gavs ut 2010 är ”Bevarande av områdets unika karaktär ska gå hand i hand med hållbart brukande och nyttjande av området”.

Samverkansarbetet hålls ihop av Länsstyrelsen som har en aktiv dialog med en bred samverkansgrupp. Gruppen omfattar två eller flera representanter från varje skärgård, både så kallade bodägare, markägare och tillsyningsmän. I gruppen ingår även några ideella föreningar, Skärgårdsstiftelsen samt de tre kommuner som omfattas. Under de årliga samverkansmötena redovisas och diskuteras miljötillståndet i respektive skärgård, aktuella frågor (som djur och växtliv, vindkraftsplaner, besöksstryck med mera) och riktlinjer för kommande års arbete läggs upp. Länsstyrelsen är noga med att varje år besöka området för att föra en dialog på plats och att låta samverkansgruppen i hög omfattning få styra valet av insatser. Då medelstillsdelningen från Naturvårdsverket/HaV till samverkansprojekten i landet har varit ojämn har insatserna fått anpassas till budget, Länsstyrelsen delfinansierar koordinatorskapet, samverkansgruppen deltar ideellt.

Ett urval av aktiviteter som direkt eller indirekt har resulterat ur samverkansarbetet är en årlig rapportering från respektive skärgård om tillståndet för fisk, fåglar och däggdjur, en ökad dialog mellan skärgårdarna vilket är mycket uppskattat, revidering av naturreservaten och inrättande av marina reservat för Stora Nassa och nu kommande för Svenska Högarna, marina inventeringar, lansering av information om området och vad man bör tänka på när man besöker området på Naturkartan.se, utsättning av gäddyngel som marin restaureringsåtgärd, gemensam minkjakt med mera.

Arbetet omfattar landskapet och ekosystemen i ytterskärgården, både under och över vattenytan, och betraktas idag av både Länsstyrelse och samverkansgrupp som en löpande och långsiktig verksamhet. Samverkansarbetet engagerar medarbetare från flera enheter och avdelningar på Länsstyrelsen vilket är värdefullt för utbyte av kunskap och erfarenheter från olika sakområden kring ett specifikt landskapsutsnitt. Från 2015-2017 har vi finansiering från HaV för att bland annat utvidga Svenska Högarna till ett marint reservat.

5.2 Ett gemensamt problem som utgångspunkt för en gemensam lösning (Länsstyrelsen i Gävleborg)

Figur 17. En principskiss över arbetsgruppens utformning och centrala placering i den regionala landskapsstrategin. Figur från Länsstyrelsen i Gävleborg.

Länsstyrelsen i Gävleborg fick 2010 ett regeringsuppdrag att redovisa hur de tillsammans med andra berörda länsstyrelser (Uppsala, Dalarna och Västmanland) och andra aktörer skulle kunna arbeta för att långsiktigt hantera problemet med massförekomst av översvämningsmygg vid Nedre Dalälven.

Redan tidigt insågs nödvändigheten av att förbättra kommunikationen mellan myndigheter och medborgare i regionen för att kunna hantera myggproblemet i ett längre perspektiv. Det ordnades flera stormöten, där intresserade fick anmäla intresse av att vara med i olika

tematiska arbetsgrupper. Dessa grupper har sedan under arbetets gång kommit med konstruktiva förslag på utredningar och åtgärder som bör göras.

Det finns även ett så kallat "Nätverk för kunskapsinhämtning" som består av experter, där arbetsgruppernas förslag behandlas för att se vilka åtgärder som är genomförbara och vilka konsekvenser de skulle få.

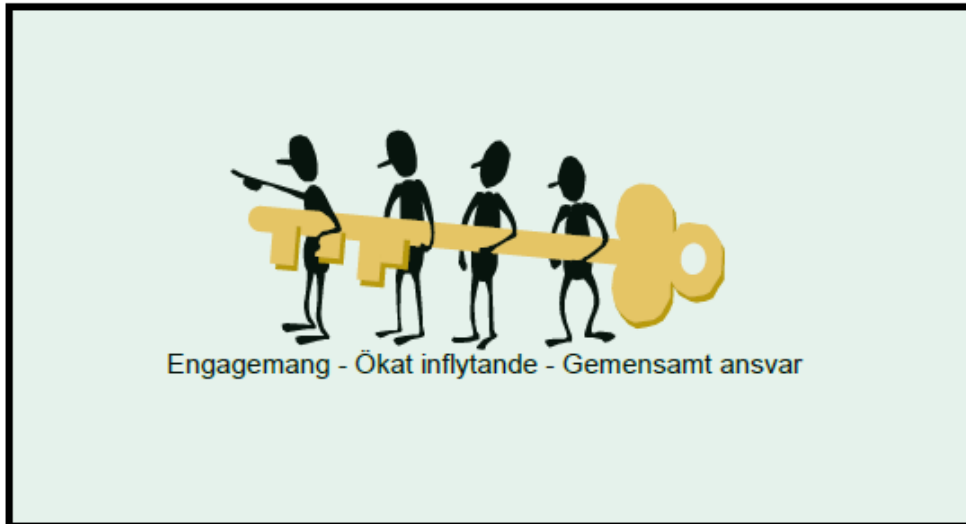
Till den regionala landskapsstrategin är det knutet en rådgivande referensgrupp med deltagare från drygt 20 organisationer, bl.a. regionens fyra länsstyrelser, Region Gävleborg, Region Dalarna, Regionförbundet Uppsala, Naturvårdsverket, Nedre Dalälvens Intresseförening, Lantbrukarnas riksförbund, regionens kommuner, Centrum för biologisk mångfald, Upplandsstiftelsen, Naturskyddsföreningen, Vattenregleringsföretagen, kraftbolag, Världsnaturfonden, Sveriges ornitologiska förening, Läns museerna i Dalarna, Gävleborg och Västmanland. Representanter från alla arbetsgrupperna deltar även på referensgruppsmötena för att genomlysigheten i strategiarbetet ska bli så stor som möjligt.

Att bygga upp ett förtroende är en långsam process och i det arbetet är det viktigt att deltagarna visas respekt och att deras tvivel och misstänksamhet tas på allvar vilket forskare knutna till projektet framhåller att den regionala landskapsstrategin gör. Det processartade arbetssättet har även andra positiva effekter genom att de framväxande åtgärdsförslagen automatiskt blir förankrade hos alla aktörer, vilket omintetgör behovet av en förankringsprocess efter att åtgärdsförslagen tagits fram.

MER LÄSNING

Lundqvist, A-C., Widemo, M., Lindquist, I. 2013. Förslag till hur myggproblemet vid Nedre Dalälven kan hanteras på lång sikt. Redovisning av regleringsbrevsuppdrag. Länsstyrelsen i Gävleborg, rapport 500-8033-13

5.3 Samverkan som modell för att uppnå ett hållbart nyttjande (Länsstyrelsen i Västerbotten)

Figur 18. Framsida från Länsstyrelsen i Västerbottens rapport, meddelande 2007:6

Länsstyrelsen Västerbotten har arbetat för att hitta former för hur aktörer som på olika sätt använder eller påverkar landskapet, kan samverka på ett bra sätt. Utgångspunkten har varit att samverkan är positivt och att en dialog mellan berörda aktörer om kunskap, erfarenheter och synsätt skapar ett rikare underlag till dem som ska ta beslut. Syftet har varit att ta fram en modell för samverkan om fjällfrågor för att uppnå bevarande och ett hållbart nyttjande av naturresurser i fjällområden.

Projektarbetet bestod i en mängd samverkans möten med ett 30-tal olika aktörer som var verksamma i pilotområdet – Kultsjödalen (Ångermanälvens övre dalgång).

På mötena diskuterades verksamheter som på olika sätt påverkar naturresurserna i området: Mineralbrytning, vindbruk, vattenkraftsutbyggnad, vård av natur- och kulturmiljöer, nya vägar och terrängkörning, fjällnära skogsbruk samt jakt och fiske.

Diskussionerna utgjorde analysunderlag för att finna formerna för samverkansmodellen. För att färdigställa modellen startades ett fortsättningsprojekt – KULT-projektet. Modellen ”Samverkansforum Fjällbyderåd” kunde färdigställas.

Sammanfattningsvis kan sägas att resultatet blev positivt.

MER LÄSNING

Alatalo, M. 2007. Regionala Landskapsstrategier Västerbottens län – Modell för samverkan. Länsstyrelsen i Västerbotten, meddelande 2007:6

Folder om arbetet:

<http://www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/SiteCollectionDocuments/Sv/Publikationer/2009/B%20c3%20a4ttre%20beslut%20med%20samverkan%20-%202009.pdf>

5.4 Remissen – en aktiv samverkansprocess (Länsstyrelsen i Skåne)

Figur 19. Remissversionen av Skånes naturvårdsstrategi.

Länsstyrelsen i Skåne län har arbetat med ett aktivt remissförfarande i framtagandet av sin landskapsstrategi. Detta var ett samverkanssätt, som föreslogs när frågan diskuterades i Samrådsgruppen för Naturvård. Samrådsgruppen för Naturvård är Länsstyrelsens basplattform när det gäller samverkan. Det är en aktiv grupp med ca 30 deltagande organisationer som träffas två gånger om året för att diskutera naturvårdsfrågor.

Förslaget på landskapsstrategin arbetades fram internt på Länsstyrelsen. Remissförfarandet fick sedan ett långt tidsspänn. Under remisstiden hölls fyra diskussionsmöten, där olika målgrupper blev inbjudna till olika möten och gavs möjlighet att diskutera innehållet i strategin djupare inom sitt intresseområde. Ett avslutande femte möte hölls, där samtliga målgrupper blev inbjudna till samma möte. Därefter var det ytterligare en månad kvar av remisstiden, som gav de som ville möjlighet att skriva ett remissyttrande.

Bedömningen från Länsstyrelsen är att dessa möten och diskussioner gjorde att det blev fler synpunkter på remissen, då de svarande fått möjlighet att sätta sig in i underlaget på ett bättre sätt.

MER LÄSNING

Niss, J. 2014. Vägen till ett biologiskt rikare Skåne. Länsstyrelsen i Skåne, remissversion.

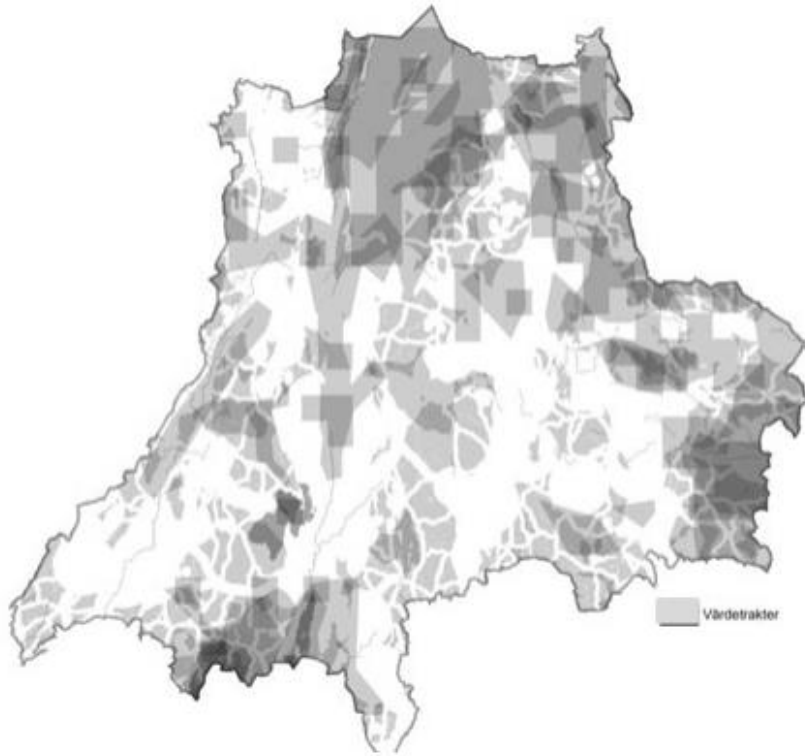
5.5 Natur- och kulturvärden som värdegrund för framtidsmöjligheter (Länsstyrelsen i Dalarna)

Dalarnas län har under en lång tid arbetat med en omarronderingsprocess där markägandet ska ses över och struktureras om. I processen har samtliga berörda markägare bjudits in till bystugemöten, där syftet var att prata framtidsfrågor och hur natur- och kulturvärden kan bidra till val av marker. Som ett önskemål från dess bystugemöten genomfördes fältvandringar med inriktningar mot både kulturmiljö och naturvård.

Det har även startats ett dialogforum kring hur förvaltningen av naturvärdekärnor ska ske. Enbart områdesskydd räcker inte för att rädda ekosystemen utan det behöver till en gemensam förvaltning. Arbetet har främst skett via gemensamma fältmöten med markägarorganisationer med syfte att diskutera hur en samverkan kan nås inom värdetrakterna. För att fortsätta ha en öppen dialog, har all tillgänglig information (områdesbeskrivningar, bolagens frivilliga avsättningar, myndigheternas pågående arbeten, hotade arter och den hänsyn som krävs inom skogsbruket för att visa extra hänsyn) lagt ut på en webbsida.

Effekten av arbetet är en lärandeprocess! Allmänheten har fått ökad kunskap om vad myndigheterna vet och myndigheterna har fått ökad kunskap om förutsättningarna att vara glesbygdsboende och även en ökad lokalkunskap om kulturvärden. Processen har gått från att vara aggressiva möten med hårt tonläge till att kunna föra en respektfull dialog, trots att man fortfarande inte är överens. Mycket av den lokalkunskap som förmedlats till myndigheten, har skett vid fysiska möten.

5.6 Värdeetraktskartor som underlag för en konstruktiv dialog (Länsstyrelsen i Jönköping)

Figur 20. Identifierade värdeetrakter i Jönköpings län. Värdeetrakter har identifierats för sex olika landskapstyper; landskapsövergripande, våtmark, skog, odlingslandskap, vatten och friluftsliv. Ju mörkare grå nyans, desto fler värdeetrakter från olika landskapstyper.

I Jönköpings län togs det inledningsvis fram så kallade värdeetraktskartor. Kartan baseras på redan kända områden med höga naturvärden från olika naturvårdsområden så som underlag från skogsstrategin, myrskyddsplanen, ängs- och betesinventering⁴, hotade arter, värdefulla vatten, ostörda områden och friluftsliv. Varje naturvårdsområde har färgats med en grå nyans. Ju fler naturvärden från olika naturvårdsområden som finns på samma plats, desto mörkare nyans får trakten i kartan.

Kartan har varit ett värdefullt underlag för att kommunicera grundtankarna i strategin på både stormöten, föreläsningar och i arbetsgrupper. Naturliga frågeställningar blir varför vissa områden är mörkare än andra, vad betyder det att vissa områden är vita, hur ska vi förbättra för de värdekärnor vi har och hur skapar vi en grön infrastruktur i länet?

För att driva arbetet framåt har två samverkansråd skapats. En internt på myndigheten med representanter bestående från enheter som arbetar med frågor som rör kulturmiljö, friluftsliv, klimat, samhällsplanering, miljöskydd, miljömål, landsbygd/rådgivning, regionalekonomi, naturvård i form av vatten, fiske, områdesskydd, tillsyn och landmiljö samt länrådet.

⁴ Egen aggregering av värdefulla marker i odlingslandskapet, se mer i Isaksson, 2011.

En extern arbetsgrupp som fått namnet ”Samverkansråd för biologisk mångfald” med representanter för regionala aktörer så som Skogsstyrelsen, Regionen (deltagare från både före detta landstinget och regionförbundet), Länsmuseum, Trafikverket, Södra skogsägarna, LRF, Naturskyddsföreningen, Biosfärområde Östra Vätterbranterna och representanter för länets kommuner. Samverkansrådet har roterat möteslokal och värd för mötet mellan de olika ingående organisationerna för att öka förståelsen för varandras verksamheter.

Samverkansråden har träffats regelbundet och det arbete som de har utfört har varit oerhört värdefullt och fått ett stort genomslag på själva strategidokumentet. Trots detta, är det dock samtalet och den plattform som erbjuds att träffa representanter från andra organisationer/enheter och möjligheten att diskutera sektorsövergripande frågor som upplevs som den stora behållningen från deltagarna i samverkansråden.

MER LÄSNING:

Isaksson, A. 2011. Odlingslandskapets biologiska mångfald i Jönköpings län 2010. Länsstyrelsen i Jönköping, meddelande 2011:8

Hassel, L.(red). 2013. Underlag till en landskapsstrategi för biologisk mångfald i Jönköpings län. Länsstyrelsen i Jönköping, meddelande 2013:5

Hassel, L (red). 2014. En samlande kraft. Landskapsstrategi för biologisk mångfald i Jönköpings län. Länsstyrelsen i Jönköping, meddelande 2014:8

6 Slutsatser

Sammantaget blir man imponerad över de ansatser som gjorts på länen för att öka samverkan och delaktighet inom naturvårdsarbetet. Samtliga län vittnar om att – även om samverkan tar tid – så är det en process som ger ett gott resultat i form av ökat kunskapsläge både hos länsstyrelsen och de man samverkar med, samt att förankringsprocessen för åtgärder blir enklare om alla berörda varit med från början.

Under tiden vi arbetat med uppgiften, har en mängd specifika synpunkter dykt upp. Viktiga synpunkter som är värdefulla att ha med i ett kommande arbete. Ett försök att sammanfatta dessa följer nedan:

Viktigt med gemensamma mål

- Ska samverkan göras på bred front måste man kompromissa med de åsikter som bärs fram. För att kunna göra det är det nödvändigt att ha klart för sig vad som är viktigast och vilken kapacitet som krävs för att kunna gå önskemålen till mötes.
- En bra samverkan grundar sig i gemensamma mål. Vägen dit går sedan att diskutera.
- En tydlig prioritering och fokusering ger reaktioner och konkreta frågeställningar att arbeta med, så att rätt material kan tas fram.
- För att vinna acceptans för naturvårdens ambitioner går det inte att säga "det här ska vi ha" och driva igenom det, utan det måste föras en dialog.
- Det bör tydligt klargöras vilket mandat landskapsstrategin har, för att undvika misstro hos samverkansaktörer.

Tydlig kommunikation

- För att få till en bra samverkan är en bra kommunikation, så att alla känner sig delaktiga och förstår vad uppdraget går ut på.
- Länsstyrelsen anger ofta stormöten som en samverkansform, vilket mindre ofta anges som det samma av dem som varit med på stormötena.
- Många samverkanspartners upplever att länsstyrelsen har för mycket information på mötena och lämnar för lite tid för reflektion och diskussion.

Textmaterial i begriplig form

- Dokumenten som tas fram bör göras korta och koncisa på ett lätt begripligt språk och med en tilltalande layout, så att människor har tid och möjlighet att sätta sig in i vad som avses. Detta är dock mer avancerat och tar betydligt mer tid att göra, än att skriva långgrandiga rapporter.

Utnyttja befintliga grupperingar

- Landskapet har varit ett tacksamt "objekt" att samverka kring då många andra organisationer har velat samverka av eget intresse. Det är dock viktigt att utnyttja de

befintliga grupperingar som finns. Detta gäller särskilt ideella organisationer som deltar på frivillig basis och ofta kan ha svårt att komma ifrån under kontorstid.

- Även från markägarhåll upplevs samverkansmöten som positiva; "Vad bra att vi markägare fick träffas tillsammans och prata, det blir inte av annars". Myndigheten blir en katalysator.

Ha bredd i arbetet

- Det är viktigt att se till **alla** politikområden i ett landskapsarbete, även om man inte får tappa fokus på naturvärdena i landskapet.
- Det har saknats politiker och beslutsfattare i arbetet.

Tråkigt med knappa resurser som begränsar

- Man har varit tvungen att välja för att pengarna inte räcker till. Strategiska underlag har fått stå tillbaka till förmån för dialog och tvärt om. Idealet är att få jobba med bägge sakerna parallellt.
- Samverkansformen med möten tar mycket tid och resurser. För att upprätthålla förtroendet för myndigheten måste det finnas en tydlig möjlighet till fortsatt arbete innan en samverkansprocess drar igång. Med knappa resurser räcker det bara till en inledande ambition som Länsstyrelsen sedan inte orkar upprätthålla och viljan att samverka hos andra organisationer och allmänheten minskar "Det hände ju inget förra gången, varför ska det hända något denna gången".

7 Källförteckning

Alatalo, M. 2007. Regionala Landskapsstrategier Västerbottens län – Modell för samverkan. Länsstyrelsen i Västerbotten, meddelande 2007:6

Hassel, L.(red). 2013. Underlag till en landskapsstrategi för biologisk mångfald i Jönköpings län. Länsstyrelsen i Jönköping, meddelande 2013:5

Hassel, L (red). 2014. En samlande kraft. Landskapsstrategi för biologisk mångfald i Jönköpings län. Länsstyrelsen i Jönköping, meddelande 2014:8

Isaksson, A. 2011. Odlingslandskapets biologiska mångfald i Jönköpings län 2010. Länsstyrelsen i Jönköping, meddelande 2011:8

Lundqvist, A-C., Widemo, M., Lindquist, I. 2013. Förslag till hur myggproblemet vid Nedre Dalälven kan hanteras på lång sikt. Redovisning av regleringsbrevsuppdrag. Länsstyrelsen i Gävleborg, rapport 500-8033-13

Länsstyrelsen i Skåne. ”Samlad redovisning för alla länsstyrelser om länsvisa samrådsgrupper för naturvård enligt uppdrag 63 i 2014 års regleringsbrev för länsstyrelserna”. Dnr 515-26817-2014 1200-001

Naturvårdsverket. 2010. Kompetens för en konstruktiv dialog. Naturvårdsverket, rapport 6339

Niss, J. 2014. Vägen till ett biologiskt rikare Skåne. Länsstyrelsen i Skåne, remissversion.

Bättre beslut med samverkan (Folder om samverkansarbetet i Västerbotten)
<http://www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/SiteCollectionDocuments/Sv/Publikationer/2009/B%c3%a4ttre%20beslut%20med%20samverkan%20-%202009.pdf>

8 Bilaga 1. Snabbenkät

		Ja	Nej	Kommentar
1	Känner ni till arbetet med regionala landskapsstrategier? Vid svar nej, var vänlig hoppa vidare till fråga 7			
2	Har er organisation deltagit i samverkan kring landskapsstrategiarbetet? Ange gärna på vilket sätt. Vid svar nej, var vänlig hoppa vidare till fråga 7			
3	Har er organisation kunnat påverka strategiarbetet, val av inriktning eller åtgärder? Ange gärna på vilket sätt eller en specifik åtgärd.			
4	Vad har fungerat bra med samverkan kring de regionala landskapsstrategierna? Ge gärna exempel			
5	Vad har inte fungerat bra med samverkan kring de regionala landskapsstrategierna? Ge gärna exempel			
6	Vill ni bli involverade i arbetet med landskapsstrategier eller handlingsplaner för grön infrastruktur fram över? I så fall hur?			
7	Har ni ett exempel på ett gott samverkansarbete mellan lokala och regionala aktörer inom naturvårdsområdet? Behöver inte vara inom landskapsstrategiarbetet. Beskriv gärna i text vilket och varför det är bra!			

Länsstyrelsen
i Jönköpings län